

Drodzy Czytelnicy,

w związku z uchwaleniem przez Sejm w styczniu 2023 r. zmian, które powodują, że planowany termin wejścia w życie nowelizacji prawa karnego zostanie przesunięty z 14.3.2023 r. na 1.10.2023 r., załączamy aktualizację opracowania w zakresie Kodeksu karnego, Kodeksu wykroczeń i Kodeksu postępowania karnego. Streszczenie Kodeksu karnego, z uwagi na liczne zmiany, zostało dodane w całości.

Redakcja

Kodeks karny

Część ogólna

Zasady odpowiedzialności karnej:

- odpowiedzialność karną ponosi ten, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. **Nie stanowi przestępstwa** czyn zabroniony o znikomej społecznej szkodliwości. **Nie popełnia przestępstwa** sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można przypisać mu winy w czasie czynu;
- odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi;
- jeżeli **w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa**, stosuje się nową ustawę, jednak należy stosować ustawę poprzednią, jeśli jest względniejsza dla sprawcy. Następnie jeżeli według nowej ustawy za czyn objęty wyrokiem nie można orzec kary w wysokości kary orzeczonej, wymierzoną karę obniża się do wysokości najsurowszej kary możliwej do orzeczenia na podstawie nowej ustawy. Poza tym gdy w nowej ustawie czyn objęty wyrokiem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności, to zamienia się ją na grzywnę lub ograniczenie wolności (**miesiąc pozbawienia wolności równa się 60 stawkom dziennym grzywny albo 2 miesiącom ograniczenia wolności**). Jeśli natomiast według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, to skazanie ulega zatarciu z mocy prawa;
- **czyn zabroniony jest popełniony w czasie**, w którym sprawca działał albo zaniechał działania, do którego był zobowiązany. Czyn zabroniony **popełniony jest w miejscu**, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był zobowiązany, albo gdzie skutek będący znamięm czynu zabronionego nastąpił bądź według zamiaru sprawcy miał nastąpić;
- **przestępstwo:**
 - 1) **zbrodnia** (czyn zabroniony, **zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 lat** albo surowsza; tylko umyślny),
 - 2) **występek** (czyn zabroniony, **zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 zł, karą ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc**; umyślny lub nieumyślny – gdy ustawa tak stanowi);
- przestępstwa:
 - 1) formalne,
 - 2) materialne (skutkowe);
- **czyn zabroniony jest umyślny**, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, czyli chce go popełnić (**zamiar bezpośredni**) albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi (**zamiar ewentualny**). **Czyn zabroniony jest nieumyślny**, jeżeli sprawca, nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał lub mógł przewidzieć;
- **na zasadach KK odpowiada** ten, kto popełnia czyn zabroniony **po ukończeniu 17 lat**. Odpowiadać może także **nieletni, który ma 15 lat**, jeżeli okoliczności sprawy oraz

stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne, a nieletni **dopuszczył się**:

- 1) zamachu na życie Prezydenta,
- 2) zabójstwa,
- 3) ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- 4) spowodowania niebezpiecznych zdarzeń,
- 5) piractwa,
- 6) katastrofy,
- 7) zgwałcenia zbiorowego lub ze szczególnym okrucieństwem,
- 8) czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego, której skutkiem jest ciężki uszczerbek na zdrowiu,
- 9) wzięcia zakładnika,
- 10) rozboju.

Orzeczona kara nie może przekraczać 2/3 górnej granicy ustawowego zagrożenia za przestępstwo, sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę. Jeżeli sprawca popełnił **występek po ukończeniu 17 lat, a przed ukończeniem 18**, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze, poprawcze przewidziane dla nieletnich;

- **zbieg przepisów** – **ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo**. Jednak w sytuacji gdy czyn wyczerpuje znamiona określone w **dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej**, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów i wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego najsurowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów;
- **czyn ciągły** – **dwóch lub więcej zachowań podjętych w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony**; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego. **Odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa** ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo.

Formy popełnienia przestępstwa:

- **zjawiskowe**: sprawstwo, współsprawstwo, sprawstwo kierownicze, podżeganie, pomocnictwo;
- **stadialne**: zamiar, przygotowanie, usiłowanie, dokonanie;
- **usiłowanie udolne** – kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które nie następuje;
- **usiłowanie nieudolne** – sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na: brak przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego albo użycie środka niewłaściwego, by doszło do przestępstwa;
- sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa. W wypadku usiłowania nieudolnego sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia;
- **odstąpienie** – nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od dokonania lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego. **Czynny żal** – sąd

może nadzwyczajnie złagodzić karę dla sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi będącemu znamieniem czynu zabronionego;

- **przygotowanie** zachodzi, gdy sprawca w celu popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności mające stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do jego dokonania, w szczególności wchodzi w porozumienie z inną osobą, uzyskuje lub przysposabia środki, zbiera informacje albo sporządza plan działania. Przygotowanie jest karalne, gdy ustawa tak stanowi;
- **odpowiada za sprawstwo** ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam lub wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę albo wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu. **Odpowiada za podżeganie**, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłaniania ją do tego. **Odpowiada za pomocnictwo**, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, dostarcza narzędzie, środek przewozu, udziela rad lub informacji. Odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie;
- **nieakcesoryjność odpowiedzialności** – każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających;
- **akcesoryjność odpowiedzialności** – jeżeli czynu zabronionego tylko usiłowano dokonać, to podżegacz i pomocnik odpowiadają jak za usiłowanie. Jeżeli natomiast czynu nie usiłowano dokonać, to sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od niej;
- **czynny żal**:
 - 1) **skuteczny** (nie podlega karze współdziałający, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego);
 - 2) **bezsuteczny** (sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary dla współdziałającego, który starał się zapobiec dokonaniu czynu zabronionego);
- **provokacja** – odpowiada jak za podżeganie, kto w celu skierowania przeciwko innej osobie postępowania karnego nakłania ją do popełnienia czynu zabronionego.

Okoliczności wyłączające przestępczość czynu:

- **okoliczności wyłączające bezprawność (kontratypy)**: obrona konieczna, stan wyższej konieczności, działanie w ramach uprawnień bądź obowiązków, zgoda pokrzywdzonego, czynności lecznicze, karcenie małoletnich, uprawianie sportu, uzasadnione ryzyko, ostateczna potrzeba, zwyczaj, eksperyment: poznawczy, medyczny, techniczny, ekonomiczny;
- **okoliczności wyłączające winę**: niepozytywność, błąd co do faktu, rozkaz przełożonego, usprawiedliwione błędne przekonanie o wyłączeniu bezprawności czynu;
- **okoliczności wyłączające społeczną szkodliwość**: znikoma społeczna szkodliwość czynu.

Wyłączenie odpowiedzialności karnej:

- **obrona konieczna** – nie popełnia przestępstwa, kto odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiekolwiek dobro chronione prawem. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, jeśli sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę, a nawet

od niej odstąpić. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpierając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo na przylegający do nich ogrodzony teren lub odpierający zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące;

- **stan wyższej konieczności** – nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można było inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od ratowanego. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę, a nawet odstąpić od jej wymierzenia;
- **eksperyment** – nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu przeprowadzenia eksperymentu: poznawczego, medycznego, technicznego, ekonomicznego, jeżeli spodziewana korzyść ma istotne znaczenie poznawcze, medyczne, ekonomiczne, a oczekiwanie jej osiągnięcia, celowość i sposób przeprowadzenia są zasadne zgodnie z aktualną wiedzą. Eksperyment jest niedopuszczalny bez zgody uczestnika poinformowanego o spodziewanych korzyściach i grożących ujemnych skutkach oraz prawdopodobieństwie ich wystąpienia, jak również o możliwości odstąpienia od udziału na każdym etapie;
- **błąd co do znamion** – nie popełnia przestępstwa, kto pozostaje w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego. Łagodniejszą odpowiedzialność ponosi sprawca, który dopuszcza się czynu w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy;
- **błąd co do okoliczności wyłączającej** – nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność lub winę. Gdy błąd był nieusprawiedliwiony, sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę;
- **nieświadomość bezprawności** – nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności;
- **niepoczytalność** – nie popełnia przestępstwa ten, kto z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem;
- **poczytalność ograniczona** – w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, co powoduje, że sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę. Przepisów powyższych nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan nietrzeźwości, odurzenia powodujący wyłączenie bądź ograniczenie poczytalności, które przewidywał lub mógł przewidzieć.

Kary:

- karami są:
 - 1) grzywna,
 - 2) ograniczenie wolności,
 - 3) pozbawienie wolności,
 - 4) 25 lat pozbawienia wolności,

5) dożywotnie pozbawienie wolności;

- **grzywna** – wymierzana jest w **stawkach dziennych**, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, **liczba stawek wynosi od 10 do 540**. Sąd może orzec grzywnę obok kary pozbawienia wolności, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy ją osiągnął. Ustalając wysokość stawki dziennej, sąd bierze pod uwagę: dochody sprawcy, warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe. Stawka dzienna wynosi **od 10 zł do 2000 zł**;
- **ograniczenie wolności** – jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ta trwa **najkrócej miesiąc, najdłużej 2 lata** (wymierza się ją w miesiącach i latach). Kara ograniczenia wolności polega na: obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne lub potrąceniu od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd. W czasie jej odbywania skazany nie może bez zgody sądu zmienić miejsca stałego pobytu i ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary;
- **nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne** jest wykonywana w wymiarze **od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym**. Natomiast potrącenie wynagrodzenia za pracę może być orzeczone wobec osoby zatrudnionej, a zarazem w okresie, na jaki zostało orzeczone, skazany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy;
- **pozbawienie wolności** – kara ta trwa **od miesiąca do 15 lat**, wymierza się ją w miesiącach i latach. Gdy przestępstwo jest zagrożone tylko karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, a wymierzona za nie kara pozbawienia wolności nie byłaby surowsza od roku, sąd może zamiast tej kary orzec karę ograniczenia wolności nie niższą od 3 miesięcy albo grzywnę nie niższą od 100 stawek dziennych, jeżeli równocześnie orzeka środek karny, kompensacyjny lub przepadek. Przepisu tego nie stosuje się do sprawców, którzy popełniają przestępstwo działając w zorganizowanej grupie albo związku, mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego oraz sprawców przestępstw o charakterze terrorystycznym. Poza tym w sprawie o występki zagrożony karą pozbawienia wolności, niezależnie od dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w ustawie za dany czyn, **sąd może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 3 miesięcy**, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat – **6 miesięcy oraz karę ograniczenia wolności do lat 2**. W takiej sytuacji w pierwszej kolejności wykonuje się karę pozbawienia wolności, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- **kara nadzwyczajnie obostrzona** (górna granica) **nie może przekraczać 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 20 lat pozbawienia wolności**. Jeżeli ustawa przewiduje **obniżenie górnej granicy ustawowego zagrożenia**, kara wymierzona za przestępstwo w postaci dożywotniego pozbawienia wolności nie może przekroczyć 25 lat, a za przestępstwo zagrożone karą 25 lat pozbawienia wolności nie może przekroczyć 20 lat.

Środki karne

- katalog środków karnych:
 - 1) pozbawienie praw publicznych (od roku do 10 lat),
 - 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu albo prowadzenia określonej działalności gospodarczej (od roku do 15 lat),
 - 3) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich (od roku do 15 lat),

- 4) zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu albo pracy w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego, a także w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów (od roku do 15 lat),
 - 5) zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (od roku do 15 lat),
 - 6) zakaz wstępu na imprezę masową (od 2 do 6 lat),
 - 7) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych (od roku do 10 lat),
 - 8) nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (od roku do 10 lat),
 - 9) zakaz prowadzenia pojazdów (od roku do 15 lat),
 - 10) świadczenie pieniężne,
 - 11) podanie wyroku do publicznej wiadomości;
- **pozbawienie praw publicznych:** utrata czynnego albo biernego prawa wyborczego do organów publicznych, samorządu terytorialnego i zawodowego, utrata prawa do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, utrata stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego, utrata orderów, tytułów honorowych i niemożliwość ich nabycia w trakcie stosowania tego środka karnego;
 - **zakaz zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu** sąd może orzec, jeżeli sprawca **nadużył** przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Sąd może orzec zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi na czas określony albo dożywotnio **w razie skazania na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu na szkodę małoletniego**. Sąd orzeka zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi na czas określony albo dożywotnio **w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego**. Sąd może orzec **zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej** w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem;
 - **zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania bez zgody sądu określonego miejsca pobytu, oraz nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym** sąd może orzec w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego albo inne przestępstwo przeciwko wolności i za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy (m.in. przemocy przeciwko osobie najbliższej). W razie orzeczenia nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece sąd orzeka na ten sam okres zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego. Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje

odległość od osób chronionych, która skazany obowiązany jest zachować. Natomiast orzekając nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, sąd określa termin jego wykonania;

- **zakaz wstępu na imprezę masową** sąd może orzec (a w przypadkach wskazanych w ustawie orzeka), jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą albo w razie skazania za występki o charakterze chuligańskim, a zachowanie sprawcy wskazuje, że jego udział w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może orzec, że po upływie okresu, na który orzeczono ten obowiązek, skazany będzie obowiązany do stawiennictwa w czasie trwania niektórych imprez w jednostce organizacyjnej Policji albo w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego, miejskiego Policji;
- **zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych** nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych. Sąd może orzec ten zakaz w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich;
- **zakaz prowadzenia pojazdów** sąd może orzec w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (w szczególności, jeżeli prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji). Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w razie skazania za przestępstwo **ucieczki przed pościgiem** prowadzonym przez osobę uprawnioną do kontroli ruchu drogowego lub **prowadzenia pojazdu mechanicznego bez uprawnień** albo przestępstwo naruszenia **zakazu sądowego**, jeżeli czyn sprawcy polegał na niezastosowaniu się do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych. Sąd orzeka, na okres nie krótszy niż 3 lata, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów lub określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego albo zbiegł z miejsca katastrofy bądź wypadku. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa polegającego na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym w stanie nietrzeźwości (pod wpływem środka odurzającego) w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia tych pojazdów albo jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa katastrofy, której następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo wypadku ze skutkiem śmiertelnym był w stanie nietrzeźwości bądź pod wpływem środków odurzających lub zbiegł z miejsca zdarzenia (chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami). Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd w warunkach określonych powyżej;
- **pozbawienie praw publicznych**, zakazy i nakazy obowiązują od uprawomocnienia się orzeczenia. Okres, na który orzeczono zakazy, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo. Natomiast okres, na który orzeczono pozbawienie praw publicznych za dane przestępstwo, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności za to przestępstwo;

- **świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej** sąd może orzec, odstępując od wymierzenia kary, a także w wypadkach wskazanych w ustawie. Wysokość tego świadczenia **nie może przekroczyć 60 000 zł**;
- **podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób** sąd może orzec, jeśli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego;
- **zawiadomienie właściwego sądu rodzinnego** – gdy sąd uzna za celowe orzeczenie pozbawienia albo ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego bądź we współdziałaniu z nim,

Przepadek i środki kompensacyjne

- **przepadek przedmiotów** sąd orzeka, jeżeli pochodzą one bezpośrednio z przestępstwa. Może orzec lub orzeka, gdy ustawa tak stanowi, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa. Jeżeli orzeczenie przepadku byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa. Sąd może orzec również przepadek, jeśli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania lub stwierdzenia, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności albo gdy zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego. Ponadto, gdy zebrane dowody wskazują, że w razie skazania zostałyby orzeczone przepadek, sąd może go orzec także w razie śmierci sprawcy, umorzenia postępowania z powodu jego niewykrycia, a także w przypadku zawieszenia postępowania w sprawie, w której nie można ująć oskarżonego albo oskarżony nie może brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby;
- **przepadek przedsiębiorstwa** sąd może orzec w razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości – przepadek przedsiębiorstwa stanowiącego własność sprawcy albo jego równowartości, jeżeli przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści. W razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, **sąd może orzec przepadek niestanowiącego własności sprawcy przedsiębiorstwa osoby fizycznej albo jego równowartości**, jeżeli przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści, a jego właściciel chciał, aby przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści albo, przewidując taką możliwość, na to się godził. Przepadku nie orzeka się, jeżeli byłoby to **niewspółmierne** do wagi popełnionego przestępstwa, stopnia zawinienia oskarżonego lub motywacji i sposobu zachowania się właściciela przedsiębiorstwa;
- **przepadek korzyści** – jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa, sąd orzeka przepadek takiej korzyści albo jej równowartości. **Przepadku nie orzeka się** w całości lub w części, jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi. W razie **współwłasności** orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału;

- w razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, **obowiązek naprawienia**, w całości albo w części, **wyrządzonej przestępstwem szkody** bądź **zadośćuczynienia za doznaną krzywdę**. Gdy orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast nich **nawiązkę w wysokości do 200 000 zł** na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu;
- nawiązkę orzeka się w wysokości **do 100 000 zł**, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- **sąd może orzec nawiązkę** na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w razie skazania sprawcy za: umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia. Natomiast w razie skazania za przestępstwo przeciwko środowisku sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- **sąd orzeka nawiązkę** na rzecz pokrzywdzonego, a w przypadku jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu w razie skazania za przestępstwo wypadku, katastrofy i jej niebezpieczeństwa, jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo zbiegł z miejsca zdarzenia. Jeśli ustalenie takiej osoby najbliższej nie jest możliwe, sąd orzeka nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Sąd orzeka nawiązkę w wysokości co najmniej 10 000 zł.

Zasady wymiaru kar i środków karnych:

- sąd wymierza karę według swojego uznania w granicach określonych przez ustawę, uważając, by jej dolegliwość nie przekroczyła stopnia winy i społecznej szkodliwości czynu, biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze względem sprawcy oraz kształtując świadomość prawną społeczeństwa;
- **wymierzając karę, sąd uwzględnia:**
 - 1) motywację i sposób zachowania się sprawcy, zwłaszcza w razie popełnienia przestępstwa na szkodę osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia,
 - 2) popełnienie przestępstwa wspólnie z nieletnim,
 - 3) rodzaj i stopień naruszenia ciężących na sprawcy obowiązków,
 - 4) rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa,
 - 5) właściwości i warunki osobiste sprawcy,
 - 6) sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie po popełnieniu go,
 - 7) staranie o naprawienie szkody bądź zadośćuczynienie społecznemu poczuciu sprawiedliwości,
 - 8) zachowanie pokrzywdzonego;
- wobec **sprawcy**, który w czasie popełnienia przestępstwa **nie ukończył 18 lat, nie orzeka się kary dożywotniego pozbawienia wolności**;
- jeżeli zbiegają się podstawy nadzwyczajnego złagodzenia i obostrzenia, **sąd może zastosować (tylko raz) nadzwyczajne złagodzenie albo obostrzenie kary**;
- skazując za **występek o charakterze chuligańskim**, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy usta-

wowego zagrożenia zwiększonego o połowę;

- skazując za **przestępstwo określone jako czyn ciągły**, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia do podwójnej wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia;
- gdy ustawa przewiduje możliwość wyboru rodzaju kary, a przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności **nieprzekraczającą 5 lat**, sąd orzeka karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy inna kara lub środek karny nie może spełnić celów kary;
- **odstąpienie** – gdy przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności **nieprzekraczającą 3 lat** albo karą łagodniejszego rodzaju i **społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna**, sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka jednocześnie środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, a cele kary zostaną w ten sposób spełnione;
- **nadzwyczajne złagodzenie kary** polega na **wymierzeniu kary poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia** albo **kary łagodniejszego rodzaju**.

Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary:

- 1) w wypadkach określonych w ustawie,
- 2) w stosunku do młodocianego (ze względów wychowawczych),
- 3) w uzasadnionych wypadkach, gdy nawet najniższa kara byłaby niewspółmiernie surowa, gdy: doszło do pojednania pokrzywdzonego i sprawcy, szkodę naprawiono bądź ustalono sposób naprawienia, sprawca starał się naprawić szkodę lub jej zapobiec, sprawca przestępstwa nieumyślnego albo jego najbliższy poniósł poważny uszczerbek w związku z przestępstwem.

Sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, może także warunkowo zawiesić jej wykonanie, jeżeli sprawca współdziałający z innymi osobami przy popełnieniu przestępstwa ujawni wobec organu wymiaru sprawiedliwości informacje dotyczące osób uczestniczących w przestępstwie i istotne okoliczności jego popełnienia.

Na wniosek prokuratora **sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary**, a nawet **warunkowo zawiesić jej wykonanie**, jeżeli sprawca, niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie, ujawni przed organami ścigania i przedstawi istotne okoliczności, nieznane dotychczas temu organowi, przestępstwa zagrożonego karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności.

Nadzwyczajne złagodzenie kary polega na wymierzeniu kary poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia albo kary łagodniejszego rodzaju według następujących zasad:

- 1) czyn stanowi zbrodnię zagrożoną co najmniej karą 25 lat pozbawienia wolności, sąd wymierza karę **pozbawienia wolności nie niższą od 8 lat**,
- 2) czyn stanowi inną zbrodnię, sąd wymierza karę **pozbawienia wolności nie niższą od 1/3 dolnej granicy ustawowego zagrożenia**,
- 3) czyn stanowi występki, przy czym dolną granicą ustawowego zagrożenia jest kara pozbawienia wolności nie niższa od roku, sąd wymierza **grzywnę, karę ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności**,
- 4) czyn stanowi występki, przy czym dolną granicą ustawowego zagrożenia jest kara pozbawienia wolności niższa od roku, sąd wymierza **grzywnę albo karę ograniczenia wolności**,
- 5) czyn zagrożony jest więcej niż jedną z kar (grzywny, ograniczenia lub pozbawienia wolności), nadzwyczajne złagodzenie kary polega na **odstąpieniu od wymierzenia kary i orzeczeniu środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku**.

Powrót do przestępstwa:

- **recydywa prosta (specjalna, podstawowa)** – sprawca skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności **popelnia w terminie 5 lat, po odbyciu minimum 6 miesięcy kary, umyślne przestępstwo podobne do tego, za które był skazany** i w takiej sytuacji sąd może wymierzyć karę w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę;
- **multirecydywa (specjalna, wielokrotna)** – skazany w warunkach określonych powyżej, który **odbył łącznie minimum rok kary pozbawienia wolności i w terminie 5 lat po odbyciu całości bądź części ostatniej kary popelnia ponownie przestępstwo umyślne przeciwko:** życiu lub zdrowiu, zgwałcenia, rozboju, kradzieży z włamaniem, inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy albo groźbą jej użycia, sąd wymierza karę pozbawienia wolności w wysokości powyżej dolnej granicy, a może ją wymierzyć do górnej granicy zwiększonej o połowę.

Poddanie sprawcy próbie

Warunkowe umorzenie postępowania:

- sąd może warunkowo umorzyć postępowanie, jeżeli **wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości**, a postawa **sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne**, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że mimo umorzenia postępowania, sprawca będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa;
- warunkowego umorzenia nie stosuje się do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą przekraczającą **5 lat pozbawienia wolności**;
- warunkowe umorzenie postępowania następuje **na okres próby trwający od roku do 3 lat** i biegnący od uprawomocnienia się orzeczenia;
- **sąd podejmuje postępowanie**, jeżeli sprawca w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany. **Sąd może podjąć postępowanie**, jeżeli sprawca w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności popełnił inne przestępstwo, uchylił się od dozoru, wykonania nałożonego obowiązku albo orzeczonego środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku bądź nie wykonuje ugody zawartej z pokrzywdzonym, a także jeśli sprawca po wydaniu wyroku umarzającego postępowanie, a przed jego uprawomocnieniem, rażąco narusza porządek prawny, popełniając przestępstwo. Postępowania warunkowo umorzonego **nie można podjąć po 6 miesiącach od zakończenia okresu próby**.

Warunkowe zawieszenie kary:

- sąd może warunkowo zawiesić wykonywanie kary **pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku**, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec niego celów kary, zapobiegnie powrotowi do przestępstwa;
- zawieszenie wykonania kary następuje **na okres próby**, który wynosi **od roku do 3 lat** i biegnie od uprawomocnienia się wyroku. Jednak w razie zawieszenia wykonania kary wobec sprawcy młodocianego oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, okres próby wynosi **od 2**

do 5 lat:

- **zawieszając** wykonanie kary, sąd może orzec **grzywnę**, jeżeli jej wymierzenie obok kary pozbawienia wolności na innej podstawie nie jest możliwe;
- **zawieszając wykonanie kary, sąd zobowiązuje**, a jeżeli orzeka środek karny, **może zobowiązać skazanego do:**
 - 1) informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby,
 - 2) przeproszenia pokrzywdzonego,
 - 3) wykonywania ciężącego na nim obowiązkułożenia na utrzymanie innej osoby,
 - 4) wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
 - 5) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
 - 6) poddania się terapii uzależnień,
 - 7) poddania się terapii, w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji,
 - 8) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
 - 9) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
 - 10) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
 - 11) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
 - 12) innego stosownego postępowania w okresie próby, które może zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa– przy czym orzeka się przynajmniej jeden z obowiązków;
- **dozór jest obowiązkowy** wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego, multirecydywisty, sprawcy przestępstwa popełnionego w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej;
- **sąd zarządza wykonanie kary**, jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, a także jeżeli skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą;
- **sąd może zarządzić wykonanie kary**, jeżeli skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności popełnił inne przestępstwo, uchyła się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków, orzeczonych środków karnych, środków kompensacyjnych lub przepadku, jak również gdy skazany po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, popełnia przestępstwo. Zarządzenie wykonania kary nie może nastąpić później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby;
- wobec skazanego na **karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania**, który w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, sąd może, jeśli cele kary zostaną w ten sposób spełnione, mając na względzie wagę i rodzaj czynu zabronionego przypisanego skazanemu, zamiast zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności **zamienić ją na karę ograniczenia wolności** w formie obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne albo **na grzywnę**. Kara ograniczenia wolności nie może trwać dłużej niż 2 lata, a grzywna nie może przekroczyć 810 stawek dziennych;

- **skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.**

Warunkowe zwolnienie od kary:

- **skazanego** na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wówczas, **gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego**, w szczególności **nie popełni ponownie przestępstwa**;
- skazanego można warunkowo zwolnić **po odbyciu** przez niego co najmniej **połowy kary**. Skazanego recydywistę można warunkowo zwolnić po odbyciu **2/3 kary**, multirecydywistę oraz skazanego, wobec którego wydano prawomocne postanowienie stwierdzające, że bezprawnie utrudniał wykonanie kary pozbawienia wolności, po odbyciu **3/4 kary**. Skazanego na 25 lat pozbawienia wolności można warunkowo zwolnić po odbyciu **15 lat kary**, a skazanego na dożywocie po odbyciu **25 lat kary**;
- w razie warunkowego zwolnienia od kary, czas pozostały do odbycia kary stanowi **okres próby**, który nie może być krótszy **od 2 lat** ani dłuższy **od 5 lat**. W przypadku multirecydywisty okres próby wynosi minimum **3 lata**, a wobec zwolnionego z kary 25 lat pozbawienia wolności lub dożywocia – **10 lat**;
- jeżeli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia;
- skazanego na karę ograniczenia wolności, który odbył przynajmniej połowę orzeczonej kary, przy czym przestrzegał porządku prawnego, jak również wykonał nałożone na niego obowiązki, orzeczone środki karne, środki kompensacyjne i przepadek, sąd może zwolnić od reszty kary, uznając ją za wykonaną;
- gdy środek karny został orzeczony dożywotnio, sąd może uznać go za wykonany, jeśli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono ten środek, a środek karny był w stosunku do skazanego wykonywany przynajmniej przez 15 lat.

Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych:

- jeżeli **sprawca popełnił 2 lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny**, co do któregośkolwiek z tych przestępstw **i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu**, sąd orzeka **karę łączną**, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa. Karą łączną nie obejmuje się kar orzeczonych wyrokami skazującymi wydanymi przez sądy właściwe w sprawach karnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej;
- sąd wymierza **karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy**, nie przekraczając 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności, 20 lat pozbawienia wolności. Jeżeli najwyższą z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa jest kara 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 20 lat pozbawienia wolności, dolną granicę kary łącznej przyjmuje się w tej wysokości. Jeżeli suma orzeczonych kar pozbawienia wolności wynosi 25 lat albo więcej, a chociażby jedna z podlegających łączeniu kar wynosi nie mniej niż 10 lat, sąd może orzec karę łączną 25 lat pozbawienia wolności. Natomiast gdy chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywnien jest wymierzona kwotowo, karę łączną grzywny wymierza się kwotowo;

- gdy za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia oraz ograniczenia wolności i **kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności – 2 lat, sąd może orzec te kary łączne jednocześnie**, jeśli cele kary zostaną w ten sposób spełnione;
- jeżeli najsurowsza kara orzeczona za jedno ze zbiegających się przestępstw jest kara 25 lat pozbawienia wolności albo dożywocie, to orzeka się tę karę jako karę łączną. W wypadku zbiegu dwóch lub więcej kar 25 lat pozbawienia wolności sąd może orzec dożywocie jako karę łączną – **zasada absorpcji**;
- w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania **sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej w wymiarze nieprzekraczającym roku**, jeżeli sprawca w czasie popełnienia każdego z tych przestępstw nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa. W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania;
- **ciąg przestępstw – sprawca popełnia w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, 2 lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw.** W takiej sytuacji sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw, w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę;
- wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za należące do ciągu przestępstw lub zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane.

Środki zabezpieczające:

- środkami zabezpieczającymi są: **elektroniczna kontrola miejsca pobytu, terapia, terapia uzależnień, pobyt w zakładzie psychiatrycznym.** Ponadto gdy ustawa tak stanowi, **tytułem środka zabezpieczającego można orzec:** zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich albo z opieką nad nimi, zakaz przebywania w określonych środowiskach, miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, zakaz wstępu na imprezę masową, zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym oraz zakaz prowadzenia pojazdów;
- sąd może orzec środek zabezpieczający, gdy jest to konieczne, aby **zapobiec ponownemu popełnieniu** przez sprawcę **czynu zabronionego**, a **inne środki prawne** określone w tym kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw **nie są wystarczające**. Natomiast pobyt w zakładzie psychiatrycznym można orzec jedynie po to, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości. Sąd może zmienić orzeczony wobec sprawcy środek zabezpieczający lub sposób jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe. Poza tym wobec tego samego sprawcy można

orzec więcej niż jeden środek zabezpieczający;

- **środki zabezpieczające można orzec wobec sprawcy:**

- 1) co do którego umorzono postępowanie o czyn zabroniony, popełniony w stanie niepoczytalności,
- 2) w razie skazania za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności,
- 3) w sytuacji skazania za przestępstwo: zabójstwa, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, zgwałcenia, doprowadzenia do obcowania płciowego osoby upośledzonej lub chorej psychicznie, doprowadzenia małoletniego do obcowania płciowego przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie jego krytycznego położenia lub obcowania płciowego z małoletnim, które zostało popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych,
- 4) w razie skazania na karę pozbawienia wolności, bez warunkowego jej zawieszenia, za umyślne przestępstwo przeciwko: życiu i zdrowiu, wolności, wolności seksualnej i obyczajności albo rodzinie i opiece, popełnione w związku z zaburzeniem osobowości o takim charakterze bądź nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia,
- 5) w sytuacji skazania za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego bądź innego podobnie działającego środka;

- **czasu stosowania środka zabezpieczającego nie określa się z góry**. Gdy wobec sprawcy wykonywana jest kara pozbawienia wolności, środki zabezpieczające w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii oraz terapii uzależnień można orzec również do czasu wykonania tej kary, jednak nie wcześniej niż **na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności**. Jeśli natomiast zachowanie sprawcy po uchyleniu środka zabezpieczającego wskazuje, że zachodzi konieczność nadal jego stosowania, sąd, **nie później niż w ciągu 3 lat od uchylenia środka**, może ponownie orzec ten sam środek zabezpieczający lub inny wyżej wymieniony;

- **sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym wobec sprawcy nie-poczytalnego**, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym. Skazując natomiast **sprawcę o ograniczonej poczytalności** na karę: pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka pobyt w zakładzie psychiatrycznym, jeśli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym.

Przedawnienie:

- **karalności** – karalność przestępstwa ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło:
 - 1) **30 lat** – zbrodnie zabójstwa,
 - 2) **20 lat** – inna zbrodnia,
 - 3) **15 lat** – występki zagrożony karą pozbawienia wolności **przekraczającą 5 lat**,
 - 4) **10 lat** – występki zagrożony karą pozbawienia wolności **przekraczającą 3 lata**,
 - 5) **5 lat** pozostałe występki,
 - 6) **rok** od dowiedzenia się przez pokrzywdzonego o osobie sprawcy, nie później niż z upływem **3 lat** od popełnienia przestępstwa (**oskarżenie prywatne**);

- **przedłużenie przedawnienia karalności** – jeżeli w okresie, o którym mowa wyżej w pkt 1–5, wszczęto postępowanie, karalność tych przestępstw ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach – z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu;
- **wykonanie kary** – nie można wykonywać kary, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku skazującego upłynęło:
 - 1) **30 lat** – skazania na karę pozbawienia wolności **powyżej 5 lat**,
 - 2) **15 lat** – skazania na karę pozbawienia wolności **poniżej 5 lat**,
 - 3) **10 lat** – skazania na inną karę, środek karny;
- **wylączenie przedawnienia:**
 - 1) zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości,
 - 2) przestępstwa wojenne,
 - 3) umyślne przestępstwo zabójstwa, ciężkiego uszkodzenia ciała, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, pozbawienia wolności w związku ze szczególnym udrczeniem, popełnionym przez funkcjonariusza publicznego podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Zatarcie skazania:

- z chwila zatarcia skazania uważa się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych;
- **nie podlega zatarciu** skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzonym był małoletni poniżej 15 lat;
- w razie skazania na karę: pozbawienia wolności, 25 lat pozbawienia wolności, dożywocia zatarcie skazania **z mocy prawa** następuje **po 10 latach** od wykonania (darowania kary) lub przedawnienia jej wykonania. Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już **po upływie 5 lat**, jeżeli skazany w tym okresie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 3 lat. Natomiast w sytuacji skazania na karę ograniczenia wolności zatarcie skazania następuje **z mocy prawa z upływem 3 lat** od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. A w przypadku skazania na grzywnę zatarcie skazania następuje z mocy prawa **z upływem roku** od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania;
- jeżeli sprawcę skazano za dwa lub więcej niepozostających w zbiegu przestępstw, jak również jeżeli skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem, okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, dopuszczalne jest tylko **jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.**

Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą

- **KK stosuje się do obywatela polskiego**, który popełnił przestępstwo za granicą;
- **KK stosuje się do cudzoziemca**, który popełnił za granicą czyn zabroniony skierowany przeciwko interesom Polski, obywatela polskiego, polskiej osoby prawnej; cudzoziemca, który dokonał za granicą przestępstwa o charakterze terrorystycznym, a także do cudzoziemca, który popełnił za granicą inne przestępstwo, jeżeli czyn zabroniony w KK zagrożony jest karą powyżej 2 lat pozbawienia wolności, a sprawca przebywa w Polsce i nie postanowiono go wydać;
- **warunkiem odpowiedzialności za czyn popełniony za granicą jest uznanie takiego czynu za przestępstwo również przez ustawę obowiązującą w miejscu jego popełnienia.** Jednak niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu

zabronionego. KK stosuje się do obywatela polskiego i cudzoziemca w razie popełnienia przestępstwa: przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub zewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej, polskim urzędom albo funkcjonariuszom publicznym oraz przestępstwa wyłudzenia poświadczenia nieprawdy od polskiego funkcjonariusza publicznego lub innej osoby uprawnionej do wystawienia dokumentu bądź istotnym polskim interesom gospodarczym, przestępstwa fałszywych zeznań, złożenia fałszywego oświadczenia, opinii, tłumaczenia, posłużenia się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby, poświadczającym nieprawdę lub fałszywym – wobec urzędu polskiego, a także przestępstwa, z którego została osiągnięta korzyść majątkowa na terytorium Polski:

- orzeczenie zapadłe za granicą nie stanowi przeszkody do wszczęcia bądź prowadzenia postępowania karnego o ten sam czyn zabroniony przed sądem polskim, **nie dotyczy to jednak:**
 - 1) wyroku skazującego, zapadłego za granicą, przyjętego do wykonania w Polsce, orzeczenia wydanego za granicą w związku z przekazaniem ścigania albo wydaniem sprawcy z terytorium Polski,
 - 2) orzeczeń międzynarodowych trybunałów karnych,
 - 3) prawomocnych orzeczeń sądów lub innych organów państw obcych, kończących postępowanie karne, jeżeli wynika to z wiążącej Polskę umowy międzynarodowej;
- jeżeli nastąpiło **przejście obywatela polskiego**, skazanego prawomocnie przez sąd państwa obcego, **do wykonania wyroku w Polsce**, sąd określa według polskiego prawa kwalifikację prawną czynu i podlegającą wykonaniu karę;
- wyrokiem skazującym jest również prawomocne orzeczenie skazujące za popełnienie przestępstwa wydane **przez sąd właściwy w sprawach karnych w państwie członkowskim Unii Europejskiej**, chyba że według polskiej ustawy karnej czyn nie stanowi przestępstwa, sprawca nie podlega karze albo orzeczono karę nieznaną ustawie. Przepisu tego jednak nie stosuje się, jeśli informacje uzyskane z rejestru karnego lub od sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie są wystarczające do ustalenia skazania albo orzeczona kara podlega darowaniu w państwie, w którym nastąpiło skazanie.

Wyrażenia ustawowe:

- przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej albo grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia;
- **przestępstwo podobne** – należące do tego samego rodzaju, np. przestępstwo z użyciem przemocy, przestępstwo popełnione w celu uzyskania korzyści majątkowej;
- **mienie znacznej wartości** – mienie o wartości przekraczającej w czasie popełnienia czynu zabronionego **200 000 zł**;
- **mienie wielkiej wartości** – mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza **1 000 000 zł**;
- **kradzież szczególnie zuchwałą** – 1) kradzież, której sprawca swoim zachowaniem wykazuje postawę lekceważącą lub wyzywającą wobec posiadacza rzeczy, innych osób albo używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, w celu zawładnięcia mieniem; 2) kradzież mienia ruchomego znajdującego się bezpośrednio na osobie lub

w noszonym przez nią ubraniu albo przenoszonym, przemieszczanym przez tę osobę w warunkach bezpośredniego kontaktu bądź znajdującego się w przedmiotach przenoszonych, przemieszczanych w takich warunkach;

- **młodociany** – sprawca, który w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończył **21 lat** i w czasie orzekania w I instancji **24 lat**;
- **funkcjonariuszem publicznym jest**:
 - 1) Prezydent,
 - 2) poseł, senator, radny,
 - 3) poseł do Parlamentu Europejskiego,
 - 4) sędzia, ławnik, prokurator, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy, zarządca,
 - 5) pracownik administracji państwowej, samorządowej, rządowej wydający decyzje administracyjne,
 - 6) pracownik organu kontroli państwowej (chyba że pełni tylko funkcje usługowe),
 - 7) funkcjonariusz ochrony bezpieczeństwa publicznego, śłużby więziennej,
 - 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie,
 - 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego (chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe);
- **stan nietrzeźwości** zachodzi, gdy zawartość alkoholu we krwi przekracza **0,5 promila** albo w **1 dm³** wydychanego powietrza przekracza **0,25 mg**;
- **przestępstwo o charakterze terrorystycznym** – czyn zabroniony, zagrożony karą pozbawienia wolności o górnej granicy minimum 5 lat popełniony w celu:
 - 1) poważnego zastraszenia wielu osób,
 - 2) zmuszenia organów władzy polskiej, innego kraju, organizacji międzynarodowej do działania lub zaniechania określonych czynności,
 - 3) wywołanie poważnych zakłóceń w ustroju, gospodarce Polski, innego kraju;
- **występek o charakterze chuligańskim** – występki polegający na umyślnym zamachu na: zdrowie, wolność, cześć lub nietykalność cielesną, bezpieczeństwo powszechne, działalność instytucji państwowych, samorządowych, porządek publiczny albo na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu lub czynieniu niezdatną do użytku cudzej rzeczy, jeżeli sprawca działał publicznie i bez powodu albo z oczywiście błahego powodu;
- **handel ludźmi** – werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z użyciem m.in.: przemocy, groźby bezprawnej, uprowadzenia, podstępu, wprowadzenia w błąd, nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia, udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej – w celu wykorzystania tej osoby, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii, żebractwie, a także w celu pozyskania od niej komórek, tkanek, narządów wbrew przepisom ustawy;
- **niewolnictwo** – stan zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności;
- **adopcja** – nabycie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem przez inną osobę niż ta, od której dziecko pochodzi.

Część szczegółna

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości i wojenne

Zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności:

- wszczęcie bądź prowadzenie **wojny napastniczej**;
- **eksterminacja** – w celu wyniszczenia całości lub części: grupy narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej, grupy o określonym światopoglądzie, dopuszcza się zabójstwa albo powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby należącej do takiej grupy;
- **zamach przeciwko ludności** – branie udziału w masowym zamachu albo w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności, podjętych w celu wykonania bądź wsparcia polityki państwa lub organizacji, poprzez: dopuszczenie się zabójstwa, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo stworzenie dla osób należących do tej grupy warunków życia, które grożą ich biologicznej egzystencji (np. pozbawienie ich dostępu do żywności, opieki medycznej), ukierunkowane na ich wyniszczenie;
- stosowanie **środków masowej zagłady** zakazanych przez prawo międzynarodowe;
- dopuszczenie się **zabójstwa** na: osobach składających broń bądź nieposiadających środków obrony, rannych, chorych, rozbitkach, personelu medycznym, duchownych, jeńcach wojennych, ludności cywilnej z obszaru działań zbrojnych.

Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej

Zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności:

- **zamach stanu** – mając na celu pozbawienie niepodległości, oderwanie części obszaru, zmianę przemocą konstytucyjnego ustroju Polski, podejmowanie w porozumieniu z innymi osobami działań zmierzających bezpośrednio do urzeczywistnienia tego celu;
- dopuszczenie się **zamachu na życie Prezydenta RP**.

Przestępstwa przeciwko obronności:

- zamach terrorystyczny;
- służba w obcym wojsku;
- uchylanie się od służby wojskowej;
- uchylanie się od poboru.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu:

- **zabójstwo** – zabicie człowieka (typ podstawowy, zagrożony dożywotnim pozbawieniem wolności). Zabicie człowieka ze szczególnym okrucieństwem, w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem, rozbojem, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, z użyciem materiałów wybuchowych (typ kwalifikowany, zagrożony dożywotnim pozbawieniem wolności). Również typem kwalifikowanym jest zabicie jednym czynem więcej niż jednej osoby lub wcześniejsze prawomocne skazanie za zabójstwo, a także sytuacja, w której sprawca dopuścił się zabójstwa funkcjonariusza publicznego będącego na służbie;
- **ciężki uszczerbek na zdrowiu** – pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, inne ciężkie kalectwo, ciężka choroba nieuleczalna lub długotrwała choroba realnie zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita bądź znaczna trwała niezdolność do pracy w zawodzie, trwałe i istotne zszpecenia, zniekształcenia ciała.

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu:

- **spowodowanie niebezpiecznych zdarzeń** – czyli spowodowanie zdarzeń, które zagrażają życiu albo zdrowiu wielu osób bądź mieniu w wielkich rozmiarach, mające postać: pożaru, zawalenia się budowli, zalewu lub obsunięcia się ziemi, skał, śniegu, eksplozji materiałów wybuchowych, łatwopalnych, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących, parzących, gwałtownego wyzwolenia energii jądrowej, promieniowania jonizującego.

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji:

- **katastrofa** – spowodowanie katastrofy w ruchu lądowym, wodnym, powietrznym zagrażające życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach;
- **wypadek** – naruszenie, chociażby nieumyślne, zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym, powietrznym, powodujące nieumyślnie wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała.

Przestępstwa przeciwko wolności:

- pozbawienie wolności;
- handel ludźmi;
- **groźba karalna** – groźenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę albo na szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona. Ściganie na wniosek pokrzywdzonego;
- zabieg leczniczy bez zgody pacjenta (ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego);
- **mir domowy** – wdarcie się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia, ogrodzonego terenu lub nieopuszczanie takiego miejsca wbrew żądaniu osoby uprawnionej.

Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności:

- **kazirodztwo** – dopuszczanie się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposabiającego, przysposobionego, brata lub siostry;
- **stręczycielstwo** – w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłanianie innej osoby do uprawiania prostytucji lub ułatwianie jej tego procederu;
- **sutenerstwo** – czerpanie korzyści majątkowych z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece:

- bigamia;
- znęcanie się;
- rozpijanie;
- uchylanie się od alimentów;
- porzucenie;
- uprowadzenie.

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej:

- **zniesławienie** – pomówienie innej osoby, grupy osób, instytucji, osoby prawnej, jednostki organizacyjnej, niemającej osobowości prawnej o takie postępowanie bądź właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej, narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu, działalności. Ścigane z oskarżenia prywatnego;

- **zniewaga** – znieważenie innej osoby w jej obecności lub pod jej nieobecność, lecz publicznie bądź w zamiarze, aby zniewaga do tej osoby dotarła. Ścigane z oskarżenia prywatnego;
- **naruszenie nietykalności** – uderzenie człowieka lub w inny sposób naruszenie jego nietykalności cielesnej. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego:

- **sprzedajność** – przyjmowanie korzyści majątkowej, osobistej lub jej obietnicy w związku z pełnieniem funkcji publicznej;
- **przekupstwo** – udzielenie bądź obietnica udzielenia korzyści majątkowej albo osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji;
- **płatna protekcja** – powoływanie się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej lub krajowej albo wywoływanie przekonania innej osoby bądź utwierdzanie jej w tym przekonaniu o istniejących wpływach i podejmowanie się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową, osobistą, jej obietnicę.

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości:

- **poplecznictwo** – utrudnianie bądź udaremnianie postępowania karnego poprzez pomoc sprawcy przestępstwa w uniknięciu odpowiedzialności karnej, dzięki m.in. ukrywaniu sprawcy, zacieraniu śladów przestępstwa, odbywaniu kary za skazanego. Nie podlega karze sprawca, który ukrywa osobę najbliższą;
 - **niezawiadomienie o przestępstwie** – kto mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu bądź dokonaniu m.in. przestępstwa:
 - 1) eksterminacji,
 - 2) zamachu przeciwko ludności,
 - 3) stosowania środków masowej zagłady,
 - 4) zamachu stanu,
 - 5) szpiegostwa,
 - 6) zamachu na życie Prezydenta,
 - 7) zamachu terrorystycznego,
 - 8) zabójstwa,
 - 9) ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
 - 10) piractwa,
 - 11) spowodowania niebezpiecznych zdarzeń,
 - 12) pozbawienia wolności,
 - 13) zgwałcenia wspólnie z inną osobą, wobec małoletniego poniżej lat 15 albo wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry bądź zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem,
 - 14) wykorzystania bezradności lub upośledzenia,
 - 15) obcowania płciowego z małoletnim,
 - 16) wzięcia zakładnika,
 - 17) o charakterze terrorystycznym
- nie zawiadamia niezwłocznie organów ścigania, podlega karze pozbawienia wolności

do 3 lat.

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentu:

- **falszerstwo intelektualne** – funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne.

Przestępstwa przeciwko mieniu:

- **kradzież** – zabranie w celu przywłaszczenia cudzej rzeczy ruchomej, uzyskanie cudzego programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, bez zgody osoby uprawnionej, np. kradzież energii, karty bankomatowej;
- **kradzież z włamaniem**;
- **rozbój** – kradzież z użyciem przemocy wobec osoby, groźby natychmiastowego jej użycia bądź kradzież z doprowadzeniem człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności;
- **kradzież rozbójnicza** – bezpośrednio po dokonaniu kradzieży, użycie przemocy wobec osoby lub groźba natychmiastowego jej użycia albo doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności bądź bezbronności dokonane w celu utrzymania w posiadaniu zabranej rzeczy;
- **wymuszenie rozbójnicze** – przemocą lub groźbą zamachu na życie, zdrowie, gwałtownego zamachu na mienie doprowadzenie innej osoby do rozporządzenia mieniem własnym, cudzym albo do zaprzestania działalności gospodarczej dokonane w celu osiągnięcia korzyści majątkowej;
- **paserstwo** – nabycie, pomoc w zbyciu, przyjęcie bądź pomoc w ukryciu rzeczy uzyskanej za pomocą czynu zabronionego;
- **przywłaszczenie** – bezprawne włączenie przez sprawcę cudzej rzeczy bądź prawa majątkowego do swego majątku lub wykonywanie wobec nich w inny sposób uprawnień właściciela. Typem kwalifikowanym jest **sprzeniewierzenie**, czyli przywłaszczenie sobie powierzonej rzeczy cudzej.

Pigułka w pigułce, czyli podsumowując:

- nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można przypisać mu winy w czasie czynu;
- odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi;
- zbrodnia – czyn zabroniony, zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 lat albo surowszą; tylko umyślny;
- zbieg przepisów – ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Jednak w sytuacji gdy czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów i wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego najsurowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów;
- czyn ciągły – dwa lub więcej zachowań podjętych w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego. Odpowiada jak za jeden czyn zabro-

niony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo;

- odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, dostarcza narzędzie, środki przewozu, udziela rad lub informacji;
- czynny żal skuteczny (nie podlega karze współdziałający, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego);
- nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpierając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo na przylegający do nich ogrodzony teren lub odpierający zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące;
- nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność lub winę. Gdy błąd był nieusprawiedliwiony, sąd może nadzwyczajnie złagodzić karę;
- nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności;
- kara ograniczenia wolności polega na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne lub potrąceniu od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd;
- katalog środków karnych: pozbawienie praw publicznych (od roku do 10 lat), zakaz zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu albo prowadzenia określonej działalności gospodarczej (od roku do 15 lat), zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich (od roku do 15 lat), zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu albo pracy w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego, a także w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów (od roku do 15 lat), zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (od roku do 15 lat), zakaz wstępu na imprezę masową (od 2 do 6 lat), zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych (od roku do 10 lat), nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (od roku do 10 lat), zakaz prowadzenia pojazdów (od roku do 15 lat), świadczenie pieniężne, podanie wyroku do publicznej wiadomości;
- sąd może warunkowo umorzyć postępowanie, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że mimo umorzenia postępowania, sprawca będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa;
- zawieszenie wykonania kary następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i biegnie od uprawomocnienia się wyroku. Jednak w razie zawieszenia wykonania kary

wobec sprawcy młodocianego oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, okres próby wynosi od 2 do 5 lat;

- środkami zabezpieczającymi są: elektroniczna kontrola miejsca pobytu, terapia, terapia uzależnień, pobyt w zakładzie psychiatrycznym;
- czasu stosowania środka zabezpieczającego nie określa się z góry;
- z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych;
- nie podlega zatarciu skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzonym był małoletni poniżej 15 lat;
- jeżeli sprawcę skazano za dwa lub więcej niepozostających w zbiegu przestępstw, jak również jeżeli skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem, okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań;
- przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej albo grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia;
- zniewaga – znieważenie innej osoby w jej obecności lub pod jej nieobecność, lecz publicznie bądź w zamiarze, aby zniewaga do tej osoby dotarła. Ścigane z oskarżenia prywatnego.

Kodeks wykroczeń

Na s. 355 drugi wers od dołu: zamiast kwoty 800 zł powinna być 500 zł.

Kodeks postępowania karnego

Na s. 360 drugi akapit: należy wykreślić poniższy fragment:

W sprawie o przestępstwo groźby karalnej można wszcząć i prowadzić postępowanie pomimo niezłożenia wniosku o ściganie, jeżeli zachodzi duże prawdopodobieństwo, że niezłożenie wniosku wynika z obawy pokrzywdzonego przed odwetem albo gdy przemawia za tym interes społeczny. W takim przypadku postępowanie do czasu prawomocnego zakończenia toczy się z urzędu. Uzyskanie zezwolenia władzy, od którego ustawa uzależnia ściganie, należy do oskarżyciela.

Na s. 365 ostatni akapit zd. 1 ma mieć brzmienie:

- w razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2 KPK, pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu prokuratora nadzrędnego o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia wnieść akt oskarżenia do sądu, dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz dla prokuratora.

Na s. 376 ostatni akapit ma mieć brzmienie:

- **zakres badań osobopoznawczych** – postępowaniu należy ustalić tożsamość oskarżonego, jego numer PESEL, a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL – numer i nazwę dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz nazwę organu, który wydał dokument, a także wiek oskarżonego, jego stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód i źródła dochodu, dane o jego karalności oraz w miarę możliwości numer telefonu i telefaksu oraz adres poczty elektronicznej umożliwiające kontaktowanie się z oskarżonym oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile został nadany. Odnośnie do oskarżonego będącego funkcjonariuszem publicznym w chwili popełnienia czynu lub w czasie postępowania należy ponadto zebrać dane dotyczące przebiegu służby publicznej, wyróżnień oraz ukarań dyscyplinarnych. W razie potrzeby prokurator, inny organ prowadzący postępowanie przygotowawcze lub sąd uzyskuje informację z systemu teleinformatycznego ministra właściwego do spraw finansów publicznych dotyczącą stosunków majątkowych i źródeł dochodu oskarżonego, w tym prowadzonych i zakończonych postępowań podatkowych, na podstawie aktualnych danych znajdujących się w tym systemie. Informację uzyskuje się drogą elektroniczną. W postępowaniu w sprawach o przestępstwa w ruchu lądowym określone w rozdziale

XXI KK należy także uzyskać informacje z centralnej ewidencji kierowców oraz z ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego prowadzonej przez Policję, dotyczące oskarżonego. Jeżeli od sporządzenia tych informacji upłynął okres 6 miesięcy, należy uzyskać je ponownie. Jeżeli podejrzany był już prawomocnie skazany, dla ustalenia, czy przestępstwo zostało popełnione w warunkach art. 64 KK lub przestępstwo skarbowe – w warunkach art. 37 § 1 pkt 4 KKS, dołącza się do akt postępowania odpis lub wyciąg wyroku oraz dane dotyczące odbycia kary; dokumenty te dołącza się także w sprawach o zbrodnie.

Na s. 389 pierwszy akapit ma mieć brzmienie:

- jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarżeniu tylko do prokuratora nadzrędnego. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a KPK, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 KPK – o czym należy go pouczyć.

Na s. 394 pierwsze wyliczenie ma mieć brzmienie:

- **od orzeczeń sądu odwoławczego i od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy**, chyba że ustawa stanowi inaczej. Od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, zastosowaniu środka zapobiegawczego, nałożeniu kary porządkowej, zawieszeniu postępowania oraz w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekał sąd odwoławczy, **przysługuje zażalenie** do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego.